

283—284; — 4. Cepello G. B.: Lessico Farmaceutico-Chimico. Venezia, 1775; — 5. Minarik F.: Nekaj zgodovinskih podatkov v istarskih lekarnah (Koper, Piran, Izola, Portorož), Farmaceutski vestnik, 1959, 7—12, 253—257; — 6. Filipović I.: O starih Koperskih Lekarnarjih. Farmaceutski vestnik, Ljubljana, 1967, 9—12, 253—257; — 7. Macher Math.: Das Apothekenwesen in den k. u. k. Oesterreichischen Staaten. Wien, 1840, § 1—10; — 8. Macher Math.: Op. cit.: Taxordnung für die Wiener medizinische Fakultät, 24. III 1749, str. 28. i str. 22; — 9. Macher Math.: Op. cit., str. 28; — 10. Ordnung und Gesetze für das Apotheker-Gremium in Wien und die Filial Gremien 1749. Macher Math., op. Cit.: Von der Bildung der Apotheker, str. 46; — 11. Apotheker Ordnung 1789. koji se odnosio na austrijsku Lombardiju; — 12. Apotheker-Gremial Ordnung od 20. X 1819; — 13. Apotheker-Ordnung und Gesetze für Apotheker, § 32; — 14. Instruktion für Apotheker iz 1770. i 3. XI 1808; — 15. Gremial-Ordnung und Gesetze für Oesterreich, Macher, str. 60—80; — 16. Allgemeine Vorschrift für strenge Prüfungen. Hofkammer Dekret od 19. I 1810; — 17. Vorschrift für strenge Prüfungen 1810. i Macher Math. str. 69; — 18. Zakletva, vidi: Macher Math., op. cit., str. 69; — 19. Stud. Hofkam. Dek., 17. VII 1812; — 20. Neuer Organisierung-Plan des Med. chir. Studium vom 31. März 1835; — 21. Stud. Hofkam. Dek. od 18. II 1814; — 22. Stud. Hofkam. Dek. 30. VII 1813; — 23. Košir A.: K razvoju visokega medicinskega šolstva na slovenskih tleh. Zdravstveni vestnik, 1963, 11—12, 292—294: Osnova opchiena opchienog nauka u Dalmacii. Kragliski Dalmatin, 20. VI 1807; — 24. Telegraphe officiel aprila 1810; — 25. Nučić Č.: Študij kemije na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Zdravstveni vestnik, 1963, 11—12, 295—304.

AUSBILDUNG DER PHARMAZEUTEN

Hrvoje TARTALJA

Istrien

Die Pharmakologie war im Grunde genommen eine Kunst der Herstellung von Arzneien, ars pharmaca componendi, so waren Apotheken bis zu unseren Tagen auch Schulen. Die ersten Magister waren Fremde, die diese Kunst uns über tragen haben besonders in unseren Küstenstädten an der Adria. Die Ausbildung erfolgte in zwei Teilen: der erste Teil war die Ausbildung der Lehrlinge (Garzun), später wurden dieselben zum Famulus (Gesellen) ernannt.

Danach wurden Ausbildung und Prüfungen hauptsächlich an die medizinischen Fakultäten in Padua, Wien und Prag verlegt. Für die Wiener Medizinische Fakultät wurde im Jahre 1644 eine Apotheker-Verordnung vom Kaiser Ferdinand den III. erlassen. Etwas später, im Jahre 1690, wurde eine ähnliche Verordnung für die Medizinische Fakultät in Prag herausgegeben. In diesen Verordnungen wurde genau angegeben welche Gegenstände studiert werden mussten und wie man die Prüfungen abzulegen hatte.

Laut des Pressburger Friedenabschlusses im Jahre 1805 wurde unser Land südlich der Sava Frankreich zugesprochen. Der Providur für Dalmatien gründete im Jahre 1807 eine Hochschule an der auch Pharmakologie vorgetragen wurde. So eine Schule wurde später in Laibach (Ljubljana) unter dem Namen »ECOLE CENTRALE« gegründet, aber das war leider alles nur von kurzer Dauer. Nach Napoleons Untergang kamen diese Länder wieder unter Österreich. Wäre diese Schule erhalten geblieben, so hätten wir eine so alte Pharmakologische Fakultät wie Paris.

Österreich musste reterieren und gründete sein Küstenlandgebiet für Istrien, Görz, Kvarner und die Kroatische Küste. Zum Nachlassen gezwungen, gründete Österreich 1819 Gremier-Pharmakologische Versammlungen, denen man auch die Ausbildung der Pharmakologen anvertraute. Sie kümmerten sich auch um die Ausbildung der Tironen und die Ablegung der tironischen Prüfungen an einer der Fakultäten.

Österreich führte auch die Stufe des Doktorates für Chemie ein, woran sich in erster Linie Pharmakologen beteiligen konnten.

Auf die Forderung der Hauptpharmakologenversammlung in Kroatien und Slovenien im Jahre 1882 kam es zur Gründung eines Pharmakologischen Kurses an der Philosophischen Fakultät in Zagreb, als erster am Balkan.

RUSALJE

Etnomedicinski fenomen kolektivne psihičke epidemije u stanovništvu vlašog jezika u istočnoj Srbiji

Milorad DRAGIĆ

Psihičke epidemije pojavljuju se u ljudskom društvu kao sastavni deo čovekove istorije, i o njima postoji znatna literatura. U svih plemena i naroda, na svima kontinentima, postojali su, a i još postoje rituali magijsko-religiozne sadržine koji svojim načinima izvođenja dobijaju kadgod i karakter psihičkih epidemija, prenošenjem sugestivnim i autosugestivnim putem na lica koja prisustvuju ovim magično-religioznim ritualima.

U evropskih naroda detaljnije su opisane psihičke epidemije koje su postojale u srednjem veku i koje su imale histerično-epileptiformni karakter.

Tu spadaju i krstaški ratovi, naročito dečki krstaški ratovi koji su kao epidemija dečjih putovanja otpočeli u jednom francuskom selu 1212. g. i to pod sugestivnim uticajem jednog duševno obolelog deteta. Još više izražena psiho-epileptiformna masovna epidemija izražena je u pojavi tzv. »svetovjovanskih igrača« u Nemačkoj, i to u prvoj deceniji XV veka (tzv. »štrazburška epidemija«). Ova epidemija zahvatala je žene koje su grčevitim pokretima i u polusvesnom stanju igrale oko crkve, uz zvuke nekog narodnog instrumenta. Slična epidemija igranja, s besomučnim plačem, javila se u Italiji u XIV veku. Ova epidemija, sa izrazitim manifestacijama histeričnog karaktera, nazvana je »tarantizam« i nastala je kao posledica straha od ujeda pauka Tarantula.

I u novije vreme zabeležen je veći broj psihičkih epidemija lokalnog karaktera. Ove epidemije, s grčevima i duševnim uznemirenjem, pojavljivale su se u školskim internatima, zatim u fabričkih radnica, u zatvorima, a i u drugim kolektivima.

Jedna takva psihička epidemija, sa histero-epileptiformnim manifestacijama, i to simultano u većeg broja žena, jeste epidemija u istočnoj Srbiji u stanovništvu vlašog jezika. Ta psihička epidemija poznata je pod imenom »rusaljske padalice«.

Prvo saopštenje o fenomenu ovih padalica, kao narodnom običaju u selu Dubokoj, u oblasti istočne Srbije, Zviždu, izneseno je, i to u kraćem saopštenju, u jednom književnom časopisu. Ovo saopštenje, uglavnom laičkog karaktera, uticalo je na dr Vojislava Subotića, psihijatra Duševne bolnice u Beogradu, da ode u selo Duboku da na licu

mesta posmatra ovu pojavu, vezanu za praznik Svete Trojice ili Duhova. Stanovništvo vlašskog jezika Duhovske praznike naziva »rusalje«.

Godine 1904. u Beogradu je održan Prvi kongres srpskih lekara i prirodnjaka. Na ovom Kongresu dr Vojislav Subotić podneo je svoj vanredno značajan, obiman referat pod nazivom: »Rusalje u Srbiji ili padalice u selu Dubokoj u Zviždu«. U ovom naučno obrađenom i bogato dokumentovanom, prvom naučno obrađenom radu ove vrste u nas, pored drugih širih istorijsko-medicinskih podataka o psihičkim epidemijama u svetu, dao je dragocene podatke o rusaljskim padalicama u selu Dubokoj, s kazuistikom 36 slučajeva. u lica zahvaćenih ovom epidemijom. Naime, dr Vojislav Subotić išao je u Duboku o Duhovskim praznicima 1897. i 1898. godine i posmatrao 36 žena u kojih su se pojavili izraziti simptomi tzv. rusaljskih padalica. Ti simptomi histero-epileptičnog karaktera uglavnom su izraženi puštanjem iznenadnog krika pojedinih žena, udruženog padanjem na zemlju, s drhtanjem, toničko-kloničkim grčevima, s većim ili manjim jaktacijama, s produbljenim disanjem, udruženim s dubokim uzdisanjem, jecanjem ili plačom, kadgod s pominjanjem imena umrlih i sl.

Ove ovako opsednute žene ležale su u znatnom broju na livadi na kojoj se nalazila velika masa sveta da zajednički proslavi praznik Svetih Trojica, kao zavetni dan sela Duboke. Sve ove žene koje su u opisanom stanju ležale na mestu na kojem se održavao praznik duhovske zavetne nisu se dizale sve dok se oko svake od njih ne bi sakupili tzv. »kraičari« ili »kraljice« koji su uz zvuke narodnog instrumenta (gajde), a uz za ovu priliku naročito spremljenu melodiju, imali za dužnost da izvrše određeni ritual oko rusaljske padalice. Ovaj ritual sastojao se od igranja oko bolesnice, sa izgovaranjem u obliku pevanja naročitih reči, noseći u rukama noževe i strukove mladog belog luka, pelina i kamilice. Po određenom ritualu, ovi »kraičari«, tri muškarca i tri devojke, pevajući i igrajući vršili su određene magijske radnje, s ciljem povratka opsednute žene u normalno stanje.

Ispitujući stanje opsednutih žena, s praćenjem njihovog somatskog i psihičkog stanja, dr Vojislav Subotić izneo je sledeće zaključke:

1. Postoji jedan relativno veliki broj padalica u kojih svest nije bila pomućena. Ove su se padalice žalile na tegobu i muku, dolazilo im je da plaču ili se smeju, uznemirene su. Ovo dolazi po svoj prilici pod uticajem prilika u kojima se nalaze. Mesto, vreme, vera da će im se što desiti dejstvuju autosugestivno na celo njihovo duševno raspoloženje, ali ne prouzrokuju veće promene. Za ove bi se moglo reći da im igraju »zdravlja radi«. Mnoge padalice tvrde da ne znaju šta je bilo s njima u nastupu. Međutim, za to nema objektivne potvrde. Naprotiv, kad se uzme u obzir da u »nastupu« niko ništa ne odgovara, ja bih rekao da namereno neće da odgovara i mislim da su ta »nemoć govora« i »gubitak sećanja« lažni.

2. Ima i drugi, veoma mali deo padalica, u kojih viđamo tipične histerične pojave. I za njih se mora kazati da autosugestija igra glavnu ulogu u razviću opisanih pojava.

3. Ima treći, najveći deo padalica koje su prosti simulant. To su vračarice ili i one koje će to vremenom i dresurom postati. Ove vra-

čarice dobijaju i inače, van Trojica, svoje nastupe isključivo o praznicima, kada svet ne radi i kada može da dolazi njima na gatanje i lečenje.

Pored toga, dr Subotić dao je opšti zaključak:

»Iz slučajeva koje sam opisao vidi se da padalice ne moraju biti rodnom iz Duboke. Ima ih i iz Voluje, prvoga sela do Duboke.

Da se bolest pokazuje na ženama i devojkaama i iz drugih sela, a ne samo iz Duboke, dokaz je da je to:

1. Uopšte bolest kod histeričnih žena i devojaka;
2. Da se prenosi s kolena na koleno u porodici;
3. Da se iz Duboke raznela psihička zaraza na žene i devojke histerične prirode i u drugim, okolnim i daljim mestima.

Nastupi su vezani na pojedine porodice, čak i za pojedine članove jedne porodice, kao i za vreme, za praznik Sv. Trojice i Trojičinu nedelju.

Ako se jedna padalica, u Dubokoj rođena, uda u koje drugo selo i tamo se zaredi, onda padaju i ona i njena deca, kako u svome selu, tako i u Dubokoj, kad u Duboku dođu, i to uvek samo o Trojicama«.

Navodeći da postoji sličnost između padalica u Srbiji i ranijih histeričnih epidemija u Evropi srednjeg veka, dr Subotić kaže: »Pojava padalica u Srbiji produženje je starih i vekovnih pojava histerične prirode, unetih sa strane u Srbiju, u vlaški elemenat: Srbo-Vlahe«.

Na kraju, ukazujući na potrebu prosvećenosti, dr Subotić kaže: »Koji će kongres srpskih lekara i prirodnjaka dočekati to srećno vreme, kada će nestati neznabožačkih rusalja«!

* * *

Stojeći odavno pod snažnim uticajem ovoga rada dr Vojislava Subotića, ja sam u toku nekoliko godina odlazio o Duhovskim praznicima u selo Duboku, i imao sam prilike da posmatram znatan broj ovih padalica i ceo ritual oko njihovog povraćanja u normalno stanje. Ukoliko sam se više bavio na terenu istočne Srbije o Trojicama, i van ovog praznika, osećao sam sve više potrebu da, u granicama mogućnosti, promatram celokupan život stanovnika vlašskog govora i da prikupljam što više materijala iz njihove etnomedicine i etnopsihologije. Želeo sam da eventualno i dopunim inače dragocena saopštenja koja nam je ostavio o rusaljskim padalicama dr Vojislav Subotić. Ovde dajem samo u kraćem izvodu neka svoja zapažanja koja imaju veze s fenomenom rusaljskih padalica u Dubokoj.

Na osnovu svojih ispitivanja i zapažanja na široj teritoriji istočne Srbije, između Dunava, Timoka, pa i do reke Morave, ukoliko i dotle dopiru naselja sa stanovništvom vlašskog jezika, zapazio sam i zaključio sledeće:

Psihička epidemija duhovskih padalica nije lokalizovana samo na selo Duboku i bližu okolinu, niti se odatle raširila na druga sela. Ovaj fenomen, kao rezultat duhovnog i kulturnog stanja stanovništva vlašskog jezika, zahvatao je široku oblast koju naseljava ovo stanovništvo. U svima naseljima, od kojih je znatan broj ne samo po homoljskim planinama sa stočarskim zanimanjem, već i po ravničarskim naseljima Timočke krajine, dobijao sam saopštenja o značaju praznika rusalja, o običajima u vezi s tim praznicima, kao i o rusaljskim ritualima koji su nekada izvođeni na isti ili sličan način kao što se to izvodi, ili kao što se done-

davna izvodilo u Dubokoj. Osnovno je da stariji stanovnici ovih naselja smatraju Duhove kao »opasan praznik« i da su u ranija vremena žene pale u neko naročito stanje zanosa, a i da i sada postoje takvi slučajevi. Kažu da su u ranijim vremenima ovakvim ženama morale da igraju kraljice ili kraičari da bi ih povratili u normalno stanje.

Uz ritual koji se vrši oko duhovske padalice u Dubokoj dolaze kao neophodno potrebni sastojci: beli luk (*Allium sativum* L.), pelin (*Artemisia absinthium* L.) i kamilica (*Matricaria chamomilla* L.). Ove biljke koje se upotrebljavaju kao sastavni deo rituala podizanja padalica, po verovanju naroda, imaju alotropno dejstvo, tj. odbrambenu moć od zlih demona. I sada još mnogi ljudi i žene, a naročito deca, zaštićuju se od opasnog dejstva rusalja, stavljanjem strukova belog luka, pelina i kamilice u nedra.

Pored toga, svuda sam naišao na izrazito verovanje da na decu treba paziti da u dane Duhovskih praznika ne zaspe u toku dana sa otvorenim ustima, da ne bi kroz tako otvorena usta ušle rusalje u dečje telo. A ako dete ipak u Trojičkim danima zaspi, preko njegovog lica stavljaju neku maramu da bi ga tako zaštitili od rusalja.

Osim toga, postoji rašireno, opšte mišljenje da svaki mora dobro da pazi i da ne radi u dane Trojičkih praznika, jer ko se u ovom pogledu ogreši, oboleće i to tako što će mu se oduzeti noge ili ruke, ili će mu se iskriviti usta, ili će dobiti padavicu.

Opšta predstava o opasnostima od rusalja spada u oblast animističke, demonološke etnomedicine, prema kojem verovanju su, naročito, oboljenja sa simptomima neuropsihičkog karaktera posledica ulaska zlog demona u telo. A kada već nastupe ovi simptomi, onda je potrebno da se primeni određeni ritual, pomoću koga se veruje da će taj demon biti izagnan iz tela oboleloga. A kao sredstvo da se izgoni demon veruje se da mogu da posluže biljke prvo ljutog, gorkog, a zatim i blagog ukusa, kao što su beli luk, pelin i kamilica.

Noževima se vitla oko padalice da bi se izgonio demon, sažvakanim belim lukom i pelinom, pomešanim s vodom, kvasi se lice padalice, uz izgovaranje reči magijskog značaja. U ovim rečima, koje se veoma glasno izgovaraju, i to pevajući, nalazi se i vlaški izraz »šinde gura«, tj. »iz usta«, tj. da iz usta, odnosno kroz usta, iziđe demonološki faktor kao uzročnik oboljenja.

Prema tome, veoma uznemirena padalica podvrgnuta je ovakvom ritualu kao magijskoj terapiji koja rezultira iz opšteg verovanja u terapeutsku moć magijskih reči, magijskih radnji i magijske moći za ovakve slučajeve specijalno komponovane muzičke melodije.

Na tome mestu na kome o Duhovskim praznicima padaju rusaljske padalice sakuplja se velika masa naroda iz Duboke, kao i iz drugih bližih i daljih sela. Sa toga kulturnog mesta polazila je i litija, obilazeći plodna polja i zarezujući znak krsta na određenom starom hrastu. A dolazak i obolelih na to mesto čini da je to isto mesto i neka vrsta kolektivnog lečilišta, neka vrsta praiskonske klinike, s božanskom moći lečenja obolelih, kako i onih koji će pod dejstvom rusalja tu oboleti, s karakterističnim toničko-kloničkim grčevima i jaktacijama.

Osim toga, po udaljenim pojatama ili kolibama tih dana mogu se čuti iste melodije instrumenata, sa igranjem kraičara odnosno kraljica

oko obolele domaće stoke, oko goveda, ovaca, prasica i dr. To bi bila neka rusaljska magična etnoveterina, sa istim ritualom kao što se to vrši u rusaljskih padalica, ili u drugih bolesnika.

Široku dopunu za tumačenje rituala koji se o Duhovima vrši oko padalice osetio sam i jednom prilikom kada sam sklonjen zbog kiše jednu noć proveo u jednom seoskom domu u Dubokoj. Tu su mi pokazali jedno obolelo dete. Ono je imalo temperaturu i povećane, nešto gnovave tonzile. Deda toga deteta nije tražio od mene nikakvu intervenciju, odnosno neki lek. Samo je rekao da, pošto kažem da je dete bolesno, on će dovesti kraičare da detetu odigraju rusaljski ritual.

Ostaje još kao važan problem:

Ako su Sv. Trojice opasan praznik i ako se toga dana vrše opisani rituali u obolele dece, odraslih i u stoke, otkud i zašto se u te prazničke dane javljaju histero-epileptiformni napadi u velikog broja žena? Otkud toliki broj lica opterećenih tegobama histeričnog karaktera, tako da se pojavljuje čitava psihička epidemija? I zašto se ta pojava zadržala u Dubokoj duže nego u drugim selima?

Kao prethodni odgovor na ova pitanja moraju se prvo postaviti hipoteze.

Selo Duboka, gde se u najvećem broju i najduže zadržao fenomen rusaljskih padalica, nalazi se na terenu nekada znatno izraženog endemskog sifilisa. Uopšte, područje endemskog sifilisa zahvata, više ili manje, skoro celu teritoriju na kojoj se pojavljuje fenomen rusaljskih padalica.

Uz to, postoje saopštenja nekih nekadašnjih učitelja u Dubokoj da je u učenika osnovnih škola u Dubokoj bilo više slučajeva prave epilepsije. Ovu pojavu moramo dovesti u vezu sa endemskim sifilisom. Svako da su ova deca sa epileptičnim napadima, prema animističkoj etnomedicinskoj koncepciji, o Duhovskim praznicima dovođena i izlagana ritualu egzorcizma, slično odnosno potpuno identično s ritualom koji se primenjuje kod rusaljskih padalica. Za vreme Duhovskih praznika, kao zavetine sela Duboke, bilo je moguće da se lako i brzo dođe do tzv. »kraljica« ili »kraičara« koji su i inače, po narodnom paganskom običaju, dolazili u ovo i druga sela da svojim pevanjem, igranjem i mačevima obezbede zdravlje i svako dobro pojedinim domovima i stanovništvu sela.

Izlaganje ovih obolelih epileptičara i drugih obolelih lica proceduri igranja i određenog rituala imalo je svakako snažno sugestivno dejstvo na izrazito primitivnog čoveka, naročito na labilno emocionalno i sugestivno stanje žena. I epileptiformni simptomi morali su da se pojave i u pojedinim osetljivih žena, što se sugestivnim putem širilo na sve veći broj.

To ne znači da je sifilis uzrok pojavi rusaljskih padalica. Ali, endemski sifilis bi mogao biti provokator za sugestivno, odnosno autosugestivno dejstvo na druge, u kojih je i inače postojalo uverenje, odnosno strah da i njih može zahvatiti slična bolest dejstvom opasnih rusalja. Ako se rusalje svete svakome ko se ogrešio radeći u te dane, ili usled neke druge pogreške ili greha, a ko je onda bez greha? Takva pitanja morala su nesvesno da se začnu u i inače sujevernih, a pri tome emocionalno labilnih ličnosti. A tabuisanih radnji i tabua u primitivnom ljudskom društvu ima veoma mnogo.

Po narodnom verovanju, rusalje su opasne i osvetoljubive. I teško kažnjavaju one koji su se na razne načine ogrešili. A žene, naročito u primitivnom ljudskom društvu, veoma su osetljive na pitanje greha, sa strahom zbog učinjenih prestupa svake vrste.

Kao emotivno biće, žena će i u višim civilizacijama mnogo radije nego muška lica da ima zavetne dane u koje ne radi, posti, pazi da se nešto ne ogreši. Žena primitivnog ljudskog društva još mnogo više je ispunjena strahom od teških, opasnih praznika, u koje, između ostalih, spadaju i Duhovski praznici — rusalje. Sa naročitim emocijama i strahom primitivna žena priprema navedeno bilje (beli luk, pelin i kamilicu) da zaštiti svoje dete, ukućane i sebe od opasnog dejstva rusalja.

Pada u oči da se žene-padalice u najvećem broju nalaze u zreloom, generativnom dobu, od 20 do 40 i nešto malo više godina. Dr S u b o t i ć u svom radu navodi da u Dubokoj i devojke padaju o Duhovskim praznicima. Mislimo da se može postaviti pitanje da li su to zaista bile devojke. Jer u vlašskog stanovništva postoji sistem ranih i preranih brakova. Zatim, postoji i veoma nerazvijeno shvatanje o tzv. polnom moralu. Labilni bračni odnosi i veze između bračnih partnera, razdvajanje i stupanje u nove bračne i vanbračne odnose veoma su razvijeni i možda, bez malo, opšta pojava. Iako ono »superego«, da se izrazimo izrazom Sigmunda Frojda, nije ni blizu dovoljno razvijeno u ovog primitivnog stanovništva, ipak neko osećanje krivice i greha postoji. Ili, bar nešto mora da se krije, da se nikome ne kazuje. Ovo svesno ili nesvesno osećanje greha, krivice ili odgovornosti stvara nelagodna stanja, izvesno unutrašnje psihičko uznemirenje. Treba se osloboditi tog pritiska koji emotivno neprijatno deluje. A rusalje su tu! Vrebaju nas, znaju za naše grehe! I uhvatiće nas! I zaista, kao da nas nešto hvata. I jedna za drugom žene su uznemirene. Jedna za drugom baca ukočeno svoj pogled i oseća kao neku muku, kao da je nešto hvata, guši, one počinju da drhte, svest kao da im se gasi i sa ukočenim pogledom ili zatvorenim očima padaju na zemlju. I tako, s većim ili manjim jaktacijama, s većim ili manjim toničko-kloničkim grčevima, leže na zemlji. Oko njih se sakuplja rodbina, a zatim dolaze kraičari da izvrše svoj magični ritual: povraćanje padalice u normalno stanje. I tako se snagom sugestije i autosugestije ta psihička epidemija širi.

U medicini je poznato da se u nekih duševnih bolesnika primenjuju tzv. električni šokovi kao neka vrsta pražnjenja od psihopatskih opterećenja obolele ličnosti.

Naše je mišljenje da osim električnih šokova koje primenjuje savremena medicina postoje — da ih nazovemo — i psihički šokovi. Primitivan čovek primenjuje te psihičke šokove odlaskom u neku vrstu »transa«, s momentanim uklanjanjem napetosti i olakšanjem posle izvršenog magičnog rituala.

Zbog toga svakako postoji verovanje odnosno mišljenje da bi se padalica u toku cele godine loše i teško osećala, ako joj o Duhovskim praznicima »kraljice« ili »kraičari« ne bi odigrali i izveli magičnu radnju.

Kako deluju novi kulturni uticaji na ovakvo stanje, nove komunikacije, informacije, škole, zdravstvena služba i drugi endogeni i egzogeni faktori, ta pitanja predstavljaju zasebnu temu, dostojnu specijalne obrade.

RUSALJE (A COLLECTIVE PSYCHICAL EPIDEMIC)

Milorad DRAGIC

Rusalje is a phenomenon of the collective psychical epidemic in the population of the East Serbia on the territory where language of Vlach people is spoken.

This epidemic appears during the celebration of Trinity day in women, mostly younger ones, between 20 and 40 years of age. The most typical symptoms of these women possessed by the evil spirit are: complete or partial loss of consciousness with trembling and convulsions of the body, i. e. the complete picture of hysteric-epileptic character.

This phenomenon is in the connection with a belief that evil spirit comes into the human body and provokes such morbid state of the organism. A special ritual with a sequence of magic operations was applied to every possessed woman in order to drive out the devil. This ritual comprises some dances around the sick person followed by a special kind of music. During these dances, dancers pronounce some magic words aimed at devil to leave the sick woman.

During the ritual, holding knives, garlic and water, dancers standing around the possessed woman try to drive out the evil spirit and to recover the sick person more successfully. From time to time, dancers also kick the sick woman with their legs and spray her face with water and chewed garlic.

After this procedure, dancers take the sick woman to the nearby stream and wash her face with cold water.

Nowadays, the new cultural-educational influences have reduced the manifestation of the rusalje epilepsy to a significant extent, but still there are some procedures in magic rituals aimed at the protection, i. e. treatment of the sick women.